

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka

Vítáme vás u dalšího dílu naší série Byznys a paragrafy, kterou pro vás připravuje advokátní kancelář LAWYA. Naším cílem je přinášet podnikatelům srozumitelné a praktické informace z oblasti práva, daní a účetnictví. Tentokrát se zaměříme na institut konkurenční doložky.

Konkurenční doložka je smluvní ujednání, kterým se jedna smluvní strana zavazuje omezit výkon určité konkurenční činnosti ve prospěch strany druhé. Typicky má zabránit, aby se například bývalý zaměstnanec či obchodní partner využitím nabytých poznatků, kontaktů nebo know-how zapojil do podnikání, jež by soutěžilo s oprávněnou stranou. Konkurenční doložky se nejčastěji objevují ve dvou oblastech: zaprvé v pracovněprávních vztazích (dohody mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem o zákazu konkurence po skončení pracovního poměru) a zadruhé v podnikatelské sféře (např. ve vztahu mezi obchodní korporací a jejím bývalým členem orgánu, ve smlouvách mezi podnikateli apod.). Setkáme se s nimi například při ukončení funkce jednatele či člena představenstva, v distribučních, franchisingových či licenčních smlouvách nebo třeba v dohodách o spolupráci (joint venture) – zkrátka tam, kde jedna strana získává od druhé cenné know-how či důvěrné informace. Český právní řád obsahuje pro konkurenční doložky zvláštní úpravy: v zákoníku práce (pro zaměstnance) a v občanském zákoníku (pro obecné obchodní vztahy či obchodní zastoupení).

Konkurenční doložka v pracovním právu

V pracovním právu umožňuje konkurenční doložka zaměstnavateli ochránit své oprávněné zájmy tím, že se zaměstnanec zaváže po skončení pracovního poměru po určitou dobu nevykonávat výdělečnou činnost, která by byla shodná s předmětem činnosti zaměstnavatele nebo měla vůči němu konkurenční povahu. Toto smluvní omezení má preventivně bránit například úniku know-how, výrobních postupů, obchodních strategií či zákaznických vazeb ke konkurenci poté, co klíčový zaměstnanec odejde. Konkurenční doložka směřuje na dobu po skončení pracovněprávního vztahu, zatímco po dobu jeho trvání chrání zaměstnavatele jiné ustanovení – § 304 zákoníku práce zakazující zaměstnanci konkurenční činnost bez souhlasu zaměstnavatele.

Aby byla konkurenční doložka platná, musí splňovat podmínky podle § 310 zákoníku práce. Především musí být uzavřena písemně a nejpozději během trvání pracovního poměru (nelze ji tedy platně sjednat až po jeho skončení). Maximální doba, na kterou může závazek zaměstnance z konkurenční doložky trvat, je 1 rok od skončení pracovního poměru; zákon delší dobu neumožňuje. Dále platí, že zaměstnavatel může konkurenční doložku sjednat jen s takovým zaměstnancem, u něhož to lze spravedlivě požadovat s ohledem na povahu informací a znalostí, jež při práci získává. V praxi se konkurenční doložky uzavírají zejména s pracovníky ve středním a vyšším managementu, s obchodníky, vývojáři, vědeckými pracovníky apod. – tedy s těmi, kdo přicházejí do styku s citlivými informacemi, obchodním tajemstvím či klíčovými kontakty. Naopak nelze konkurenční doložkou svazovat běžné zaměstnance, u nichž by omezení nebylo rozumně odůvodněno; zákon navíc výslovně zakazuje sjednat konkurenční doložku s pedagogickými pracovníky ve veřejném školství.[\[1\]](#)

Zaměstnavatel má povinnost poskytnout zaměstnanci za dodržování konkurenční doložky peněžité vyrovnání. Jeho minimální výše je stanovena jako nejméně 50 % průměrného měsíčního výdělku

zaměstnance za každý měsíc trvání konkurenční doložky. Pokud by si strany ujednaly nižší částku (či dokonce žádnou kompenzaci), konkurenční doložka by byla absolutně neplatná pro rozpor se zákoníkem práce. Zaměstnanec může dohodu vypovědět, pokud mu zaměstnavatel nevyplatí do 15 dnů po splatnosti sjednané peněžité vyrovnání nebo jeho část.

Typickým prvkem konkurenční doložky v pracovním právu je smluvní pokuta. Jedná se o jediný příklad povolené smluvní pokuty dle zákoníku práce. Zákon sice nestanoví, že by pokuta byla povinnou součástí konkurenční doložky, ale v praxi bývá téměř vždy sjednána jako sankce pro případ porušení závazku ze strany zaměstnance. Je ovšem důležité, aby výše pokuty byla přiměřená – zákoník práce přímo říká, že pokuta může utvrdit jen závazek zaměstnance z konkurenční doložky (nikoli jiné povinnosti). Její výše nesmí být nepřiměřená povaze a významu získaných informací ani výši poskytnuté kompenzace. Při posuzování přiměřenosti smluvní pokuty se tedy zohledňuje zejména, jak cenné know-how či kontakty si zaměstnanec odnesl a jak vysokou náhradu za to od zaměstnavatele dostává. Zaplacení smluvní pokuty má také v pracovním právu specifický následek: zánik závazku zaměstnance z konkurenční doložky (zaměstnanec po úhradě pokuty už dále není vázán zákazem konkurence). Tím se liší od obecné úpravy občanského zákoníku, podle níž zaplacení pokuty povinnost plnit dál neruší – pracovníprávní úprava tak vychází vstříc zaměstnanci v tom, aby se mohl vyvázat ze zákazu konkurence zaplacením smluvní pokuty.

Podle zákoníku práce může od konkurenční dohody odstoupit zaměstnavatel pouze po dobu trvání pracovního poměru zaměstnance. Dřívější judikatura umožňovala odstoupit jen z důvodů výslovně sjednaných v doložce nebo stanovených zákonem.^[2] Dle aktuálních rozhodnutí Ústavního a Nejvyššího soudu může zaměstnavatel od konkurenční doložky odstoupit na základě smluvního ujednání, podle kterého je zaměstnavatel oprávněn odstoupit od konkurenční doložky bez uvedení důvodu nebo z jakéhokoliv důvodu, popřípadě i na základě jinak obdobně sjednané možnosti odstoupení.^[3]

Konkurenční doložka v obchodním právu

V prostředí podnikatelských vztahů je ujednání o zákazu konkurence po určitou dobu věcí smluvní volnosti stran. Občanský zákoník obsahuje v § 2975 obecnou úpravu tzv. zakázaných konkurenčních doložek. Principiálně je konkurenční doložkou ujednání, jímž se jedna strana zavazuje zdržet konkurenční činnosti po určitou dobu, v určitém vymezeném oboru nebo vůči určitému okruhu osob. Náležitosti takového ujednání občanský zákoník přímo nenařizuje, avšak z obecného požadavku určitosti právního jednání vyplývá, že konkurenční doložka musí být formulována konkrétně – zejména je třeba vymezit okruh zakázaných činností a zpravidla i území nebo okruh subjektů, kterých se zákaz týká. Nejvyšší soud potvrdil, že platná konkurenční doložka musí umožňovat jednoznačně dovodit, jakou činnost a v jakém rozsahu nesmí zavázaná strana vykonávat.^[4] Pokud by bylo ujednání příliš vágní (např. zakazovalo veškerou konkurenční činnost bez bližší specifikace), mohlo by být považováno za neplatné pro neurčitost. Konkurenční doložku lze sjednat maximálně na 5 let. Pokud by si strany ujednaly doložku na delší dobu než 5 let nebo přímo na dobu neurčitou, uplatní se právní fikce, že konkurenční doložka byla sjednána na dobu 5 let.

Je na smluvních stranách, zda se dohodnou na kompenzaci pro zavázanou stranu. V praxi je nejčastější zajištění konkurenční doložky smluvní pokutou: strany si výslovně ujednají, že porušení zákazu konkurence bude sankcionováno pokutou v určité výši. Pro tuto pokutu platí obecná úprava občanského zákoníku – nemá kogentně stanovené limity, ale nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu může soud snížit.^[5] Náhradu škody lze vymáhat, nebyla-li sjednána smluvní pokuta, nebo pokud si strany výslovně ujednaly právo na náhradu škody vedle této pokuty. Nárok na náhradu škody vzniklé porušením konkurenční doložky není zvlášť upraven, takže se uplatní standardní postup dle § 2913 občanského zákoníku: poruší-li jedna strana smluvní povinnost (např. začne neoprávněně

konkurovat), odpovídá za škodu tím způsobenou druhé straně.

Speciální úpravu konkurenční doložky obsahuje občanský zákoník v § 2518 pro smlouvu o obchodním zastoupení. Obchodní zástupce se může ve smlouvě zavázat, že po určitou dobu po skončení zastoupení nebude vykonávat konkurenční činnost – a zákon zde stanoví i konkrétnější podmínky. Doba trvání zákazu konkurence může být nanejvýš 2 roky od ukončení smlouvy. Doložka musí být písemná a musí vymezovat buď území, na němž se zákaz uplatní, nebo okruh osob, vůči nimž nesmí zástupce vyvíjet obdobnou činnost.

Zákon výslovně nestanoví povinnost platit obchodnímu zástupci kompenzaci za trvání konkurenční doložky. Je tedy na dohodě stran, zda zastoupený obchodnímu zástupci poskytne určitou finanční náhradu za to, že se obchodní zástupce zdrží konkurenčního jednání.

Důsledky porušení konkurenční doložky u obchodního zástupce jsou totožné s ostatními konkurenčními doložkami dle občanského zákoníku: běžně se sjednává smluvní pokuta, případně lze požadovat náhradu škody. Specifickým následkem může být, že pokud obchodní zástupce poruší zákaz konkurence, zastoupený mu nemusí vyplatit některé provize (např. tzv. zvláštní odměnu za obchody uzavřené po skončení zastoupení, na kterou by jinak měl nárok).

Závěr

Konkurenční doložka představuje významný nástroj ochrany oprávněných zájmů jedné smluvní strany, avšak pouze za předpokladu, že je nastavena v souladu se zákonnými limity a principem přiměřenosti. Zatímco v pracovněprávních vztazích je její úprava poměrně rigidní a směřuje k ochraně slabší strany – zaměstnance, v obchodněprávní oblasti převládá smluvní volnost, která je však korigována požadavky určitosti, časového omezení a zákazu nepřiměřených zásahů do hospodářské soutěže.

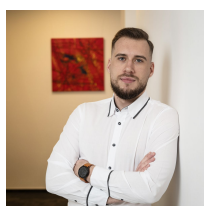
Sledujte další díly seriálu Byznys a paragrafy, a pokud chcete mít přehled o aktuálních právních změnách a praktických doporučeních, přihlaste se k odběru našeho měsíčního newsletteru, který vám přináší nejnovější právní novinky a užitečné tipy.

Přihlásit se k odběru newsletteru můžete >>> [zde](#).

Děkujeme, že jste s námi, a těšíme se na společnou cestu světem práva a podnikání.



Mgr. Jakub Hanák,
advokát



David Vyhlídal,

právní analytik

LAWYA

[LAWYA, advokátní kancelář s.r.o.](#)

Sídlo:

Tučapy 240

683 01, Tučapy

Kontaktní adresa:

Králova 298/4

616 00, Brno

tel.: +420 543 216 310

e-mail: info@lawya.cz

[1] § 311 zákoníku práce.

[2] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4394/2010.

[3] Nález Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2021, sp. zn. II. ÚS 1889/19, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2023, sp. zn. 31 Cdo 2955/2023.

[4] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1318/2017.

[5] § 2051 občanského zákoníku.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 35: Ručení za dluhy z podnikání u OSVČ a s.r.o.](#)
- [Bezpečnostní systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulační požadavky a praktické aspekty](#)
- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)

- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Pokuta 32 mil. EUR pro Dacia/Renault - evropské soutěžní úřady tvrdě došlapují na no-poaching. Měla by Vaše společnost být na pozoru?](#)
- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)
- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)